

1. Uvod

Ideja ljudskih prava potiče od shvatanja o urođenom čovjekovom dostojanstvu iz koga proističu neka osnovna i neotuđiva prava i slobode koje nikakva vlast ne daruje niti može da oduzme.

Već u staroj grčkoj filozofiji, dakle prije više od 2000 godina, razvila se ideja o jednakosti svih ljudi, ideja o prirodnom pravu koje pripada svakom čovjeku. Ta tradicija prirodnog prava doživjela je svoj daljnji razvoj u ranom hrišćanstvu i drugim religijama: Sve ljude Bog je stvorio jednakima i po uzoru na samog sebe. Te dvije niti čine korijen ideje o ljudskim pravima. Ali ipak, one tada nisu imale mnogo zajedničkog s političkom realnošću. Radilo se o filozofskim promatranjima koja su zahtijevala univerzalno pravo, ali koja su u svijet politike i prava bila prenesena postepeno tek početkom novog doba.

Prema Johnu Locke-u nepromjenjiva urođena prava čovjeka su *život, sloboda i privatno vlasništvo*. Svrha svake države je da štiti ta prirodna ljudska prava. Dakle, on svojom političkom filozofijom obavezuje državu na zaštitu ljudskih prava i time povlači odlučujući korak od apstraktne ideje do njezina konkretnog ostvarenja u sklopu države. Te zamisli prihvatili su ustavotvorci u Engleskoj i Sjedinjenim Američkim Državama te ih ugradili u svoje ustave. Vodeću ulogu u takvom razvoju imala je Engleska. Već su 1215., s “Magna Charta Libertatum”, od kralja iznuđena određena prava, dokumentom “Petition of Rights” iz 1628. zajamčena je nepovredivost građanina, a “Habeas-Corpus-Akte” iz 1679. bio je odlučujući preokret za usidrenje ideje o ljudskim pravima u konkretnom državnom pravu. Tim aktom građanin je bio zaštićen od bezrazložnog hapšenja: Uhapšenik se morao u roku od dvadeset dana izvesti pred suca. Ta prava vrijedila su i u engleskim kolonijama. Naime, “Virginia Bill of Rights” iz 1776., dokument je koji se, uz “Američko proglašenje nezavisnosti” iz iste godine, ubraja u najvažnije dokumente u istoriji ljudskih prava.

Ustavno-pravno ostvarenje ideje o ljudskim pravima krenulo je velikim zaletom iz Francuske u kontinentalnu Europu. Francuska revolucija desila se 1789.godine, a te iste godine prihvaćena je „Povelja o ljudskim i građanskim pravima“. Ona naglašava univerzalne važnosti ljudskih prava. Ali ponajprije je riječ o tome da se u pojedinim nacionalnim ustavima ljudskim pravima osigura značenje osnovnih prava, što se tokom 19. vijeka i dogodilo u

gotovo svim evropskim državama. Političko i pravno ostvarenje filozofske ideje o ljudskim pravima u dobroj mjeri je uspjelo do sredine 20. vijeka.

Strašni zločini tokom Drugog svjetskog rata potaknuli su ljude na razmišljanje kako bi se moglo osigurati važenje ljudskih prava širom svijeta. Ono što se dogodilo nije se smjelo više ponoviti. Trebalo je osigurati da svi ljudi na svijetu imaju osnovna prava i slobode. To je bio jedan od najvažnijih motiva za osnivanje Ujedinjenih nacija. Sporazumom svih država ljudska prava više nisu bila stvar pojedinih država nego su postala pitanja zajednice država. To je sadržano u ključnom ugovoru između država, u "Povelji Ujedinjenih nacija", koja je usvojena 26. juna 1945 godine.

U njoj se ističe da se sve države članice obavezuju da će i zajedno i svaka posebno saradivati sa Organizacijom u smislu provedbe ciljeva Organizacije (član 56), a u te ciljeve ubraja se zaštita ljudskih prava. Tim članom svaka država članica Ujedinjenih nacija, a to su danas gotovo sve zemlje svijeta, obvezuje se na poštovanje ljudskih prava. Da bi bilo precizno utvrđeno šta su ljudska prava sastavljena je Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, koja je usvojena 10. decembar 1948. Ona predstavlja listu ljudskih prava, koja se mogu podijeliti u više grupa.

Danas postoji veliki broj međunarodnih sudova, uključujući i Međunarodni Sud Pravde, kao i različiti, specijalizovani i regionalni sudovi. Međunarodni Sud Pravde je glavni sudski organ U.N., pored njega veliku važnost za Evropska pitanja ima Evropski Sud za ljudska prava. Riječ je o evropskoj regionalnoj međuvladinoj organizaciji sa sjedištem u Strazburu.

Načelo nediskriminacije je važno za uvažavanje ljudskih prava. Ono se svodi na to da čovjeku ne mogu biti uskraćena njegova prava samo zato što posjeduje neko urođeno svojstvo kao što su npr.: rasa, boja kože, pol i drugo, ili zato što objektivno spada u neku društvenu grupu bez velike mogućnosti izbora, kao što su npr.: nacionalnost ili religija, ili što je to njegovo svojstvo plod slobodnog opredjeljenja kao što je npr. filozofsko ili političko uvjerenje.